DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 1 juni 2006 *

I mål C-169/05,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, som framställts av Cour de cassation (Belgien), genom beslut av den 4 april 2005 som inkom till domstolen den 15 april 2005, i målet

Uradex SCRL

mot

Union Professionnelle de la Radio et de la Télédistribution (RTD),

Société Intercommunale pour la Diffusion de la Télévision (BRUTELE),

* Rättegångsspråk: franska.

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Rosas samt domarna J. Malenovský (referent), J.-P. Puissochet, S. von Bahr och U. Lõhmus,

generaladvokat: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
justitiesekreterare: förste handläggaren M. Ferreira,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 19 januari 2006,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Uradex SCRL, genom A. Strowel, avocat, och G. Berrisch, Rechtsanwalt,

— Union Professionnelle de la Radio et de la Télédistribution (RTD) samt Société Intercommunale pour la Diffusion de la Télévision (BRUTELE), genom E. Cornu och F. de Visscher, avocats,

— Italiens regering, genom I. M. Braguglia, i egenskap av ombud, biträdd av D. Del Gaizo, avvocato dello Stato,

— Sveriges regering, genom K. Wistrand, i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom W. Wils, i egenskap av ombud,

och efter att den 14 februari 2006 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 9.2 i rådets direktiv 93/83/EEG av den 27 september 1993 om samordning av vissa bestämmelser om upphovsrätt och närstående rättigheter avseende satellitsändningar och vidaresändning via kabel (EGT L 248, s. 15; svensk specialutgåva, område 13, volym 25, s. 33) (nedan kallat direktivet).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Uradex SCRL (nedan kallat Uradex) och Union Professionnelle de la Radio et de la Télédistribution (nedan kallat RTD) och Société Intercommunale pour la Diffusion de la Télévision (nedan kallat BRUTELE), i vilket Uradex begärt att medlemmarna i RTD, särskilt BRUTELE, skall föreläggas att upphöra med att via kabel vidaresända de prestationer som tillhör Uradex repertoar.

Tillämpliga bestämmelser

De gemenskapsrättsliga bestämmelserna

3 I skäl 27 i direktivet föreskrivs följande:

"Vidaresändning via kabel av program från en medlemsstat till en annan är en handling som är underkastad upphovsrätt och i förekommande fall närstående rättigheter. Kabeloperatörer skall därför förvärva tillstånd från varje rättsinnehavare av varje programavsnitt som vidaresänds. Enligt detta direktiv bör dessa tillstånd [...] ges genom avtal ..."

4 I skäl 28 i direktivet föreskrivs följande:

"För att säkerställa att utomstående som innehar rättigheter till enskilda programavsnitt inte genom att utöva sina rättigheter kan förhindra att gällande avtal fungerar friktionsfritt bör det föreskrivas en skyldighet för rättsinnehavaren att uteslutande utöva sin rätt kollektivt genom att kräva att tillstånd skall ges genom en kollektiv organisation i den mån de särskilda egenskaperna i vidaresändningen via kabel kräver detta. Rättigheterna att ge tillstånd som sådana förblir intakta och endast utnyttjandet av denna rätt regleras i någon utsträckning så att rätten att ge tillstånd till en vidaresändning fortfarande kan överlåtas ..."

5 I artikel 8.1 i direktivet föreskrivs följande:

"Medlemsstaterna skall säkerställa att gällande upphovsrätt och närstående rättigheter tillämpas när program från andra medlemsstater vidaresänds via kabel inom deras territorium och att sådan vidaresändning äger rum på grundval av individuella eller kollektiva avtal mellan upphovsrättsinnehavare, innehavare av närstående rättigheter och kabeloperatörer."

6 Artikel 9 i direktivet, som har titeln "Utövande av rätten till vidaresändning via kabel", har följande lydelse:

"1. Medlemsstaterna skall säkerställa att rätten för upphovsrättsinnehavare och innehavare av närstående rättigheter att meddela eller vägra tillstånd för en kabeloperatör att vidaresända via kabel bara kan utövas genom en kollektiv organisation.

2. När en rättsinnehavare inte har överfört handhavandet av sina rättigheter till en kollektiv organisation skall den kollektiva organisation som förvaltar rättigheter i samma kategori anses vara bemyndigad att förvalta hans rättigheter. När mer än en kollektiv organisation förvaltar rättigheter i samma kategori skall rättighetsinnehavaren fritt kunna välja vilken av dessa kollektiva organisationer som skall anses ha rätt att förvalta hans rättigheter. En rättsinnehavare som avses [...] i denna punkt skall ha samma rättigheter och skyldigheter som följer av [...] avtalet mellan kabeloperatören och den kollektiva organisation som anses bemyndigad att förvalta hans rättigheter som de rättighetsinnehavare som har bemyndigat den kollektiva organisationen ...

..."

Den nationella lagstiftningen

7 Artikel 36 första stycket i upphovsrättslagen av den 30 juni 1994 om upphovsrätt och närstående rättigheter (*Moniteur belge* av den 27 juli 1994, s. 19297) (nedan kallad upphovsrättslagen) har följande lydelse:

"Om inte annat avtalats, skall den utövande konstnären anses ha överlåtit ensamrätten till att audiovisuellt utnyttja hans prestation till producenten av det audiovisuella verket ..."

8 I artikel 51 i avdelningen med titeln "Om vidaresändning via kabel" i upphovsrättslagen föreskrivs följande:

"I enlighet med bestämmelserna i föregående kapitel och under nedan angivna förutsättningar, innehar upphovsmannen och innehavare av närstående rättigheter ensamrätt att ge tillstånd till vidaresändning via kabel av sina verk eller prestationer."

9 Artikel 9.1 och 9.2 i direktivet har införlivats med belgisk rätt genom artikel 53.1 och 53.2 i samma avdelning i upphovsrättslagen, vilka har en liknande lydelse.

Tvisten vid den nationella domstolen

10 Uradex, som är en kollektiv organisation för förvaltning av utövande konstnärers närstående rättigheter, väckte talan vid Tribunal de première instance i Bryssel om fastställande av att de kabeloperatörer som är medlemmar i RTD, särskilt BRUTELE, kränker de närstående rättigheter som Uradex förvaltar genom att utan tillstånd från Uradex, och således i strid med artiklarna 51 och 53 i upphovsrättslagen, via kabel vidaresända utövande konstnärers prestationer som tillhör Uradex repertoar. Likaså yrkade Uradex att de ifrågavarande kabeloperatörerna skulle föreläggas att upphöra med att via kabel vidaresända dessa prestationer.

11 Talan ogillades och Uradex överklagade till Cour d'appel i Bryssel.

12 Vad beträffar såväl audiovisuella som icke audiovisuella prestationer, fann Cour d'appel i Bryssel inledningsvis att även om de kollektiva organisationerna för närstående rättigheter har ensamrätt att bevilja eller förbjuda vidaresändning av dessa prestationer via kabel (nedan kallad rätten till vidaresändning) är denna rätt likväl begränsad till de rättigheter för vilka förvaltningen har anförtrotts dessa organisationer.

13 Enligt Cour d'appel föreskriver nämligen inte artikel 53.2 i upphovsrättslagen, genom vilken artikel 9.2 i direktivet införlivats, att en kollektiv organisation skall förvalta rätten till vidaresändning för konstnärer som inte har överlåtit förvaltningen av sina rättigheter till organisationen, vilket enligt artikel 53.1 i upphovsrättslagen är fallet för konstnärer som har gjort detta.

14 I artikel 53.2 i upphovsrättslagen föreskrivs endast att denna organisation "skall anses bemyndigad att förvalta deras rättigheter", vilket med hänsyn till att denna förvaltning huvudsakligen har karaktären av ett förtroendeuppdrag, i realiteten huvudsakligen innebär att organisationen uppbär den ersättning som dessa prestationer ger upphov till och att den utbetalar den till rättighetsinnehavaren.

15 Dessutom fann Cour d'appel att Uradex, vad gäller de audiovisuella prestationerna, med beaktande av artikel 36 i upphovsrättslagen, inte kan utöva rätten till vidaresändning via kabel ens vad beträffar de konstnärer som har överlåtit förvaltningen av sina rättigheter till denna organisation. Enligt denna bestämmelse presumeras nämligen att konstnären har överlåtit rätten till vidaresändning till producenten. En kollektiv organisation agerar för de utövande konstnärer som den företräder och kan inte förvalta fler rättigheter än dem som dessa innehar. Ett tillstånd från Uradex skulle således, i enlighet med artikel 36 i upphovsrättslagen, endast krävas om organisationen kunde bryta denna presumtion genom att visa att det förekommer avtal mellan de berörda konstnärerna och producenterna enligt vilka rätten till vidaresändning inte hade överlåtits eller, i annat fall, om Uradex företrädde producenter av audiovisuella verk. Så är inte fallet här.

16 Av det ovan sagda följer att Cour d'appel endast delvis biföll talan. Cour d'appel fastställde särskilt att BRUTELE, genom att sända de prestationer som inte är audiovisuella, kränker de närstående rättigheter som innehas av de utövande konstnärer som har överlåtit förvaltningen av desamma till Uradex. Som en följd härav beslutade den att dessa vidaresändningar skulle upphöra eftersom Uradex inte hade beviljat tillstånd för dem. I övrigt ogillade Cour d'appel överklagandet.

17 Uradex överklagade denna dom till Cour de cassation och gjorde inledningsvis gällande att det av artikel 53 i upphovsrättslagen och artikel 9 i direktivet, vad beträffar de närstående rättigheter för vilka innehavarna inte har överlåtit förvaltningen till Uradex, framgår att en kollektiv organisation inte endast anses vara bemyndigad att förvalta rättigheter genom att uppbära ersättning för

prestationer, utan att den enligt nämnda artiklar även innehar rätten till vidaresändning. Dessutom utövar organisationen, enligt Uradex, denna rättighet även för audiovisuella prestationer, eftersom det i nämnda artiklar inte görs någon åtskillnad beroende på huruvida rätten till vidaresändning har överlåtits till en tredje part eller inte.

18 Cour de cassation har mot denna bakgrund beslutat att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

"Skall artikel 9.2 i [direktivet] tolkas så, att när en kollektiv organisation anses vara bemyndigad att förvalta rättigheterna för en innehavare av upphovsrätt eller närstående rättigheter som inte överlåtit handhavandet av sina rättigheter till en kollektiv organisation, har denna organisation inte befogenhet att utöva innehavarens rätt att meddela eller vägra tillstånd till en kabeloperatör att via kabel vidaresända ett program, eftersom organisationen endast bemyndigats att förvalta de finansiella aspekterna av denne innehavares rättigheter?"

Prövning av tolkningsfrågan

19 Det framgår av artikel 8.1 och skäl 27 i direktivet att en kabeloperatör endast kan vidaresända de berörda programmen om han erhåller tillstånd för detta från varje rättighetsinnehavare genom avtal, det vill säga såväl från dem som har överlåtit handhavandet av sina rättigheter till en kollektiv organisation som från dem som inte har gjort detta. Det är i regel såsom vederlag för detta tillstånd som innehavarna erhåller ersättning.

20 För att kabeloperatörerna skall vara säkra på att de verkligen har erhållit samtliga rättigheter som är kopplade till de vidaresända programmen och för att säkerställa

att utomstående som innehar rättigheter till enskilda programavsnitt inte genom att utöva sina rättigheter kan förhindra att gällande avtal fungerar friktionsfritt, föreskrivs emellertid, i rättssäkerhetens intresse, i artikel 9.1 i direktivet att dessa innehavare endast kan utöva rätten till vidaresändning genom en kollektiv organisation. På detta sätt begränsas i direktivet antalet personer som kabeloperatörerna med iakttagande av upphovsrätten och närstående rättigheter måste förhandla med för att, mot ett vederlag, erhålla tillstånd att vidaresända.

21 Det är mot denna bakgrund som det i artikel 9.2 i direktivet föreskrivs att när en innehavare av upphovsrätt eller närstående rättigheter inte har överlåtit handhavandet av sina rättigheter till en kollektiv organisation skall den kollektiva organisation som förvaltar rättigheter i samma kategori anses vara bemyndigad att förvalta hans rättigheter. Denna bestämmelse utgör sålunda endast en konkretisering av bestämmelsen i artikel 9.1 i förhållande till den särskilda situation som gäller för en sådan innehavare.

22 Dessutom innehåller denna bestämmelse, i och med att det i artikel 9.2 i direktivet fastställs att den kollektiva organisationen skall anses vara bemyndigad att förvalta "hans rättigheter", inte någon begränsning av omfattningen av denna förvaltning av innehavarens rättigheter. Det framgår alltså inte av dess lydelse att förvaltningen endast skulle gälla de finansiella aspekter av de ifrågavarande rättigheterna, som rätten till vidaresändning inte omfattas av.

23 För övrigt innebär rubriken till artikel 9 i direktivet, "Utövande av rätten till vidaresändning via kabel", att samtliga bestämmelser i denna artikel avser just denna rätt.

24 Det skall emellertid tilläggas, med avseende på tvisten vid den nationella domstolen, att direktivet, såsom framgår av skäl 28 däri, inte utgör hinder för att rätten till vidaresändning överlåts. Överlåtelsen kan ske såväl genom avtal som i kraft av en rättslig presumtion. Sålunda utgör direktivet inte hinder för att en upphovsman, utövande konstnär eller producent enligt en nationell bestämmelse, såsom den i artikel 36 första stycket i upphovsrättslagen, förlorar sin egenskap av innehavare av denna rätt i den mening som avses i artikel 9.2 i direktivet, med den följden att varje rättsligt samband mellan vederbörande och den kollektiva organisationen enligt denna bestämmelse bryts.

25 Mot bakgrund av ovanstående skall den fråga som ställts besvaras så, att artikel 9.2 i [direktivet] skall tolkas så, att när en kollektiv organisation anses bemyndigad att förvalta rättigheterna för en innehavare av upphovsrätt eller närstående rättigheter som inte överlåtit handhavandet av sina rättigheter till en kollektiv organisation, har denna organisation befogenhet att utöva innehavarens rätt att meddela eller vägra tillstånd till en kabeloperatör att via kabel vidaresända ett program, och denna organisations handhavande av nämnda innehavares rättigheter är följaktligen inte begränsat till att endast avse de finansiella aspekterna av dessa rättigheter.

Rättegångskostnader

26 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttranden till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

Artikel 9.2 i rådets direktiv 93/83/EEG av den 27 september 1993 om samordning av vissa bestämmelser om upphovsrätt och närstående rättigheter avseende satellitsändningar och vidaresändning via kabel skall tolkas så, att när en kollektiv organisation anses bemyndigad att förvalta rättigheterna för en innehavare av upphovsrätt eller närstående rättigheter som inte överlåtit handhavandet av sina rättigheter till en kollektiv organisation, har denna organisation befogenhet att utöva innehavarens rätt att meddela eller vägra tillstånd till en kabeloperatör att via kabel vidaresända ett program, och denna organisations handhavande av nämnda innehavares rättigheter är följaktligen inte begränsat till att endast avse de finansiella aspekterna av dessa rättigheter.

Underskrifter